

MARIA LAMBERTI

UNINETTUNO – międzynarodowy uniwersytet na odległość

Grazie al modello de NETTUNO le Università di diversi paesi creano insieme reti comuni di sapere. Si passa dalla mobilità fisica di professori e studenti a quella delle idee, si superano le frontiere, si internazionalizza la cultura e il sapere. Le Università si muovono a cieli aperti, senza confini e determinano un nuovo equilibrio tra unità e diversità, l'unità dei valori e delle tradizioni che la memoria ci consegna e la diversità delle culture e delle lingue, distribuiscono nuovi saperi, ma creano anche nuovi valori¹.

STRESZCZENIE. Artykuł omawia działalność UNINETTUNO, największego wirtualnego uniwersytetu włoskiego o zasięgu międzynarodowym. Università Telematica Uninettuno to realizowany od 1990 roku, początkowo jako konsorcjum NETTUNO, włoski projekt kształcenia na odległość na poziomie uniwersyteckim. Obecnie działa w jedenastu krajach basenu Morza Śródziemnomorskiego, w Wielkiej Brytanii, Albanii i na Ukrainie. Jego działalność opiera się na oryginalnym psychopedagogicznym modelu opracowanym przez prof. M.A. Garito z Rzymu. Dzięki bardzo rozbudowanej bazie technologicznej studenci mogą uczestniczyć w wykładach organizowanych w czasie rzeczywistym jako wideokonferencje, słuchać wykładów transmitowanych za pośrednictwem sieci telewizji satelitarnych oraz korzystać z wykładów umieszczonych w Internecie w dogodnym dla siebie czasie. Bogata i wielojęzyczna oferta programowa stanowi ogromną szansę dla osób pracujących, które mogą zdalnie zdobyć dyplom uniwersytecki w wielu cenionych na rynku pracy specjalnościach.

SŁOWA KLUCZOWE: Uniwersytet Uninettuno, nauczanie na odległość

¹M.A. Garito, *NETTUNO: L'Università a Distanza Ovunque tu sia. „Il dialogo tra culture si costruisce dal sapere comune”* [on-line] [dostęp: 20.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://www.consorzionettuno.it/nettuno/comstampa/comm_05.htm.

Ogromny popyt na zdobycie wyższego wykształcenia w ostatnich latach skutkuje wieloma inicjatywami uczelni wyższych na świecie – ofertą środowisk uczelnianych, skierowaną nie tylko do młodzieży, lecz także do osób starszych, które chciałyby podjąć studia w dogodnym dla siebie czasie i miejscu. Wśród wielu zrealizowanych już projektów tego typu na uwagę zasługuje międzynarodowy uniwersytet UNINETTUNO Network per l'Università Ovunque, działający z ogromnym rozmachem na terenie jedenastu krajów obszaru śródziemnomorskiego, a także w Wielkiej Brytanii, Albanii oraz na Ukrainie². Uniwersytet powstał w 1990 roku jako konsorcjum NETTUNO działające na podstawie ministerialnego rozporządzenia w sprawie realizacji studiów uniwersyteckich na odległość³. Konsorcjum NETTUNO, które funkcjonuje jako organizacja pożytku publicznego, połączyło siły włoskich ośrodków uniwersyteckich z wieloma firmami współpracującymi przy tworzeniu struktury dydaktyczno-technologicznej całego przedsięwzięcia. Uniwersytet utworzony na bazie konsorcjum to nie tylko miejsce, gdzie można zdobyć formalne wykształcenie, ale także platforma dla rozwijania międzynarodowej współpracy w zakresie wykorzystywania nowoczesnych technologii oraz miejsce spotkań wielu nowych idei oraz kultur. O ogromnym sukcesie pierwszego w Europie uniwersytetu telewizyjnego i internetowego zarazem informowały włoskie media w 2003 roku. Odnotowano wówczas na Uniwersytecie w Bolonii, który wchodzi w skład konsorcjum NETTUNO, wzrost zapisów o 55% na I rok ekonomii i handlu w stosunku do roku poprzedniego. Zarejestrowano ponad dwukrotnie większą liczbę studentów uniwersytetu wirtualnego w porównaniu z liczbą zapisanych na ten sam kierunek

² Członkowie założyciele NETTUNO to: Politechnika w Turynie, Uniwersytet w Neapolu „Federico II”, RAI, CONFINDUSTRIA, TELECOM Italia; członkowie zwyczajni: Politechnika w Bari, Politechnika w Ankonie oraz uniwersytety w Camerino, Cassino, Ferrarze, Florencji, Genui, l'Aquili, Lecce, Messynie, Mediolanie, Modenie, Reggio Emilia, II Uniwersytet w Neapolu, uniwersytety w Padwie, Palermo, Parmie, Perugii, Pizie, Rzymie, San Marino, Sienie, Teramo, Turynie, Trento, Trieście, Udine, IUAV Venezia, IULM – Libera Università di Lingue e Comunicazione, IUSM – Istituto Universitario di Scienze Motorie di Roma, IGM – Istituto Geografico Militare, LUMSA – Libera Università Maria Santissima Assunta, OU UK – Open University in United Kingdom, Tirana – Narodowe Centrum Edukacji na Odległość, Sirian Virtual University, UNAD – Universidad nacional abierta y distancia – Colombia, Université Virtuelle de Tunis, Fundacion Universitaria Manuela Beltran – Colombia, National Technical University of Ukraine „KPI” – Ukraina, zob. [on-line] [dostęp: 23.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.consortionettuno.it/nettuno/italian/istituzionali/info.html>.

³ Rozporządzenie włoskiego Ministerstwa Edukacji, Szkolnictwa Wyższego i Nauki (Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca) w sprawie realizacji studiów uniwersyteckich na odległość z 19 listopada 1990 roku, ust. nr 341, art. 11,3.

w trybie tradycyjnym⁴. Dla zobrazowania potencjału tego ogromnego przedsięwzięcia warto przytoczyć kilka danych statystycznych: w 2004 roku na Uniwersytecie NETTUNO na 27 kierunkach w trybie magisterskim studiowało ponad 24 tys. studentów, kadra nauczająca liczyła ponad 6 tys. osób, wyprodukowano 24 tys. godzin wideowykładów i wykonano ponad 26 tys. godzin ćwiczeń za pośrednictwem Internetu⁵. Koordynacją działalności NETTUNO zajmuje się Narodowe Centrum (Centro Nazionale), z siedzibą w Rzymie, które organizuje produkcję multimedialnych materiałów dydaktycznych, wykładów transmitowanych za pośrednictwem telewizji satelitarnych oraz Internetu, zarządza kanałem TV RAI NETTUNO SAT1 oraz portalem dydaktycznym w sieci, a także inicjuje prace badawcze. Uczelnie należące do konsorcjum zajmują się przygotowaniem oferty dla studentów 3-letnich studiów I stopnia, prowadzą zapisy, zapewniają opiekę mentora i tutora, przeprowadzają egzaminy w swojej siedzibie. W strukturze każdej z uczelni współtworzących konsorcjum utworzono park technologiczny, który organizuje wszystkie potrzebne w toku studiów serwisy i programy informatyczne umożliwiające pracę laboratoriów on-line, opiekę tutora, organizację wideokonferencji, archiwizację wykładów wideo i wszelkich innych materiałów multimedialnych potrzebnych studentom i wykładowcom⁶.

Na bazie doświadczeń konsorcjum powstała międzynarodowa wirtualna uczelnia o podobnej nazwie, tj. Università Telematica Internazionale Uninettuno – ITIU, pod kierownictwem prof. Marii Amaty Garito. Wieloletnie doświadczenia organizacyjne i metodyczne zdobyte podczas funkcjonowania konsorcjum NETTUNO prowadzą w konsekwencji do utworzenia Europejskiego Wirtualnego Uniwersytetu (European Virtual Association of Universities – EVA of U)⁷. Jedną z najnowszych inicjatyw UNI-

⁴ SPECIALE UNIVERSITA' E FORMAZIONE Nettuno: e l'ateneo diventa «televisivo», „La Stampa”, 3 lipca 2003 roku, s. 14 [on-line] [dostęp: 22.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://archivio.lastampa.it/LaStampaArchivio/main/History/tmp_view-Obj.jsp?objid=4219902.

⁵ L'Università a cieli aperti, komunikat prasowy z 2004 roku [on-line] [dostęp: 20.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://www.consorzionettuno.it/nettuno/comstampa/comm_04.htm.

⁶ Wszelkie informacje o strukturze i zasadach funkcjonowania NETTUNO zob. na stronie internetowej [on-line] [dostęp: 23.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.consorzionettuno.it/nettuno/italian/istituzionali/info.html>.

⁷ Maria Amata Garito, profesor na Wydziale Psychologii Uniwersytetu w Rzymie, liderka wielu projektów włoskich i europejskich, związanych z nauczaniem na odległość, m.in. LIVIUS i EVA of U, zob. M.A. Garito, *Zmierzając ku wirtualnej edukacji, „e-mentor”* 2004, nr 1 (3), s. 51-53 [on-line] [dostęp: 17.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://www.e-mentor.edu.pl/artykul_v2.php?numer=3&id=37. Zob. także stronę domową

NETTUNO było uruchomienie w roku akademickim 2007/2008 studiów uniwersyteckich na odległość w Kairze, we współpracy z miejscowym Instytutem Don Bosco. Dzięki temu umożliwiono studentom egipskim kontynuowanie nauki na poziomie uniwersyteckim w miejscu zamieszkania w języku arabskim, angielskim i włoskim oraz zapewniono uznanie dyplomów w zakresie informatyki, zdobywanych on-line, zarówno przez władze egipskie, jak i przez władze włoskie⁸.

Il. 1. Strona główna konsorcjum NETTUNO⁹

NETTUNO jest pierwszym i jedynym tego typu w Europie uniwersytetem na odległość. Wykorzystuje w swojej działalności dydaktycznej zarówno sieci telewizyjne (RAI DUE, RAI NETTUNO SAT1, a do stycznia 2009 roku także RAI NETTUNO SAT2)¹⁰, jak i sieć Internet. Studentem tak zaprojektowanego uniwersytetu może być każdy, niezależnie od wieku i miejsca zamieszkania¹¹.

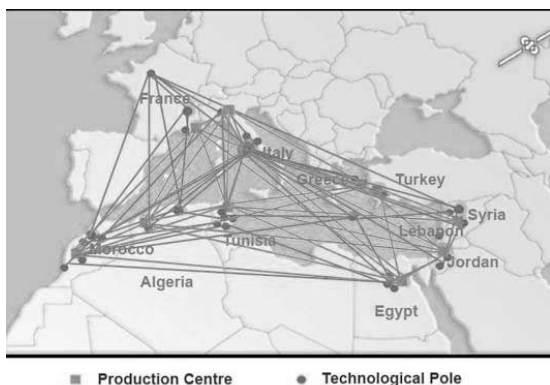
prof. M.A. Garito, na której znaleźć można wiele informacji na temat idei modelu wirtualnego uniwersytetu NETTUNO oraz liczne publikacje dostępne w sieci Internet i poza nią [on-line] [dostęp: 22.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.garito.it/>.

⁸ Zdjęcia z inauguracji, zob. [on-line] [dostęp: 23.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.flickr.com/photos/uninettuno/page1/>.

⁹ Strona główna uniwersytetu NETTUNO [on-line] [dostęp: 16.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.consorzionettuno.it/nettuno/index.htm>.

¹⁰ Dyskusja na studenckim forum NETTUNO krytycznie oceniająca decyzję o zawieszeniu transmisji wykładów przez jedną z dwóch stacji telewizyjnych RAI NETTUNO SAT2: acme72.[29/01/2009]. *Sospensione Trasmissioni Rai Nettuno Sat2. Forum Generale* [on-line] [dostęp: 16.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.consorzionettuno.it/nettuno/italian/forum/forum.html>.

¹¹ M.A. Garito, *Nettuno. L'Università da guardare, da sfogliare, da navigare* [on-line] [dostęp: 16.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://nettuno.stm.it; Curriculum>

Il. 2. Zasięg działania UNINETTUNO¹²

Najważniejsze cechy tego modelu to: elastyczny sposób nauki, która może się odbywać w dowolnym miejscu i czasie, z dala od uniwersyteckich centrów. Organizatorzy studiów zadbali równocześnie o to, aby oferta zawierała wiele możliwości interaktywnej nauki. Znajdziemy tam oprócz wykładów prowadzonych przez wybitnych specjalistów także ćwiczenia, które student wykonuje sam i we współpracy z innymi uczestnikami kursów, w sposób synchroniczny i asynchroniczny. Wykorzystywane w procesie dydaktycznym są także wideokonferencje, forum dyskusyjne, wykłady przez czaty audio i wideo.

Nowym, dość kontrowersyjnym pomysłem technologicznym jest zastosowanie platformy Second Life w kształceniu na poziomie uniwersyteckim. Dzięki umowie zawartej między UNINETTUNO a Uniwersytetem Rzymskim „Roma Tre” w lutym 2008 roku niebawem być może stanie się możliwe uzyskanie dyplomu ukończenia studiów, które będą się odbywały prawie wyłącznie w wirtualnym świecie¹³.

Wśród bardzo wielu kierunków i specjalności oferowanych studentom NETTUNO (obecnie jest ich 27) chciałabym bliżej scharakteryzować propozycję przeznaczoną dla specjalistów w zakresie ochrony dóbr kultury. Można wybrać specjalność archeologiczną, artystyczną, archiwistyczno-biblioteczną. Studenci, którzy wybiorą tę ostatnią, znajdą w programie

[on-line] [dostęp: 21.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://www.garito.it/curriculum/frame_curr.htm.

¹² Uniwersytet NETTUNO obejmuje swoim zasięgiem głównie kraje basenu Morza Śródziemnego [on-line] [dostęp: 16.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.uninettunouniversity.net/e/main.asp?id=0101010101000000200000001030-000000&menu=0>.

¹³ G. Rini, *La laurea su Second Life* [on-line] [dostęp: 20.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.oneweb20.it/29/02/2008/la-laurea-su-second-life/>.

takie przedmioty, jak: konserwacja, egzegeza źródeł historycznych*¹⁴, dzieje Bizancjum*, prawo w zakresie dóbr kultury, elementy informatyki, historia sztuki średniowiecznej, historia Średniowiecza, archiwistyka ogólna, bibliotekarstwo*, kodykologia, geochemia i wulkanologia, język łaciński z łaciną średniowieczną, dyplomatyka, muzeologia i dzieje kolekcjonerstwa, paleografia łacińska*, konserwacja książki, język obcy, teatrologia, informatyka dla archiwistów, literatura włoska, dzieje miniatury, dzieje nauki i techniki, archiwistyka nowożytna i współczesna, organizacja archiwów, historia nowożytna, architektura krajobrazu*. Oprócz tego studenci mogą wybrać kolejne przedmioty spośród następujących: chemia środowiska, obróbka grafiki*, analiza techniczna zabytków starożytnych, archeologia średniowieczna, chemia w konserwacji zabytków*, cywilizacje przedklasyczne, fotogrametria, historia sztuki współczesnej*, historia sztuki nowożytnej, historia krytyki sztuki, historia i technika konserwacji dzieł sztuki, dzieje starożytnego Rzymu*, starożytności rzymskie, topografia antyczna. Niewielka tylko część wykładów dostępna jest dla wszystkich chętnych w Internecie, pozostałe transmitowane są dzięki telewizji satelitarnej RAI NETTUNO SAT1 oraz przez jeden z kanałów telewizji publicznej RAI DUE. Cały cykl wykładów z danego przedmiotu obejmuje od kilku do kilkudziesięciu lekcji. Wykłady telewizyjne oraz te dostępne w Internecie mają ustaloną formę graficzną, najczęściej w postaci prezentacji multimedialnej. Zwracają uwagę: jednolite, niebieskie tło każdego ze slajdów i biała czcionka tekstu, czasem tylko stosowane są w celu wyróżnienia inne kolory oraz bardzo oszczędnie grafika. Być może to najbardziej optymalny wybór spośród wielu możliwości, które dostarcza program PowerPoint. Zbyt duże nasycenie prezentacji efektami specjalnymi z pewnością nie sprzyjałoby dobrej percepcji wykładu. Wykładowca dysponuje kilkoma monitorami, na głównym (największym) wyświetlana jest prezentacja wspomagająca tok wykładu, na jednym z mniejszych pojawia się logo uniwersytetu, na drugim stale widoczny jest temat prelekcji i nazwisko prowadzącego. Wykładowca zwrócony jest przodem do audytorium i na biurku ma kolejny monitor zwrócony przodem do siebie. Ponadto prowadzący zazwyczaj dysponują dodatkowo wydrukiem slajdów z przedstawianej prezentacji multimedialnej.

Uniwersytet wirtualny zatrudnia jako wykładowców wybitnych specjalistów w danej dziedzinie, co jest możliwe dzięki ścisłej współpracy 39 uniwersytetów.

¹⁴Wykłady oznaczone * są ogólnodostępne w Internecie, pozostałe transmituje telewizja satelitarna.

Il. 3. Przykład wykładu na Uniwersytecie NETTUNO¹⁵

NETTUNO to największy z dotychczas zrealizowanych projektów tego typu w Europie i na świecie. Dzięki współpracy ministerstwa edukacji, wielu wyższych włoskich uczelni oraz innych instytucji i przedsiębiorstw powstał modelowy uniwersytet na odległość, który realizuje jeden z najważniejszych pomysłów Komisji Europejskiej, jakim jest stworzenie Europejskiego Wirtualnego Uniwersytetu w ramach projektów **Med. Net'U** (Mediterranean Network University) oraz **LIVIUS** (Learning In a Virtual University System)¹⁶. Ogromny sukces NETTUNO, jako modelowego uniwersytetu na odległość, wynika z zastosowania oryginalnego wzorca psychopedagogicznego oraz olbrzymiego wysiłku organizacyjnego, który pozwolił na wszechstronne wykorzystanie potencjału tkwiącego w najbardziej nowoczesnych i stale rozwijanych technologiach służących również edukacji.

¹⁵ Wykład z logiki matematycznej prowadzi prof. Piergiorgio Odifreddi [on-line] [dostęp: 22.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.youtube.com/watch?v=QuhoEDR04CI&feature=related>.

¹⁶ *L'Università a cieli aperti*, komunikat prasowy z 2004 roku [on-line] [dostęp: 20.07.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://www.consorzionettuno.it/nettuno/comstampa/comm_04.htm.

Il. 4. Strona główna uniwersytetu wirtualnego UNINETTUNO¹⁷. W lewym dolnym rogu widoczna ikona konsorcjum NETTUNO

MARIA LAMBERTI

UNINETTUNO – an international virtual university with the technology to follow the courses at a distance

ABSTRACT. The article discusses the operation of the biggest virtual Italian university with international scope of activity UNINETTUNO. *Università Telematica Uninettuno* has been in operation since 1990, initially as a consortium, and is an Italian project of providing an Internet-based learning academic environment. It is currently available in eleven Mediterranean countries, Great Britain, Albania and the Ukraine. Its activity is based on the original psychopedagogical model worked out by Prof. M.A. Garito of Rome. Thanks to its advanced technological base, students are in position to participate in real time lectures organized in the form of videoconferences, they can listen to lectures delivered via satellite television and have access to lectures online, which are accessible at request. The rich and multilingual offer presents a great opportunity for working people who can do a university degree at a distance in many fields of education, thus becoming professionals with good position with respect to the labour market.

KEY WORDS: International Telematic University UNINETTUNO, e-learning, distance learning

¹⁷ Stronę główną Uniwersytetu UNINETTUNO znajdziemy pod adresem: <http://www.uninettunouniversity.net>.